

DR. WELTNER ANDOR akadémikus, egyetemi tanár./Budapest/

Sajnos az eddigi vitában nem vettem részt, és így lehet, hogy ismétlésekbe bocsátkozom. Eppen ezért megpróbálom a mondanivalómat rövidre fogni. Tulajdonképpen kapcsolódom ahhoz, amit az előttem lévő felszólaló elmondott, és amit Nagy elvtárs összefoglalt. A munkavédelem és a rehabilitáció problémáival már nagyon sokat foglalkoztunk, publikációk jelentek meg, sok felmerés is történt. Ezek megállapításai több vonatkozásban is nagyon elszomorítóak. Sajnos a munkavédelemre és a rehabilitációra is ugyanaz vonatkozik, mint a munkajog, a munkaügy számos más területére is: A jogszabályaink általában megfelelnek a követelményeknek. Időnként persze fejleszteni, javítani kell őket. Általában azonban nem a jogszabályok szövege megoldásain mulik az, hogy előbbre tudunk-e lépni, vagy nem, hanem ez főleg a vállalatoktól, néha a dolgozóktól is függ. Sok olyan tényező van ugyanis, amely a munkavédelem hatékony megszervezése, és az ellene hat, hogy aki üzemi balesetet szenvedett vagy foglalkozási betegséget kapott: optimális segítségben részesüljön. Közismert dolgok ezek. Így például a prémium csökkentésének vagy a büntető eljárásnak a veszélye, stb. abban az irányba hat, hogy a balesetet eltitkolják, vagy ha a dolgozó felelősségét állapítják meg. Nagyon jól ismerjük a kibuvókat is. A dolgozók sem tudják, mindig, hogy mi illeti meg őket. Előfordul azonban, hogy a vállalat prémium, jutalomszabadság és egyéb látszólagos előnyök kilátásba helyezésével lebeszéli a dolgozót arról, hogy fellépjen.

Mindezek ellen nem tudnék most konkrét javaslatokat tenni, de meg kellene próbálni kiiktatni azokat a jogi, szervezeti, pszichológiai és szociológiai szokásokat, megoldásokat, tényezőket, amelyek ellene hatnak annak, hogy a munkavédelem megszervezése, a mulasztások és a szabálytalanságok következményeinek elhárítása érdekében a szükséges lépések megtörténjenek.

Nem tartozik szűken éppen ehhez a témakörhöz, de régóta gondolkodom azon, nem volan-e okosabb azt mondani, hogy ha egy dolgozó balesetet szenvedett, akkor ne csak a táppénzt, a rokkantsági nyugdíjat, stb. viselje a társadalombiztosítás, hanem elsődlegesen valamennyi anyagi kárt, és utána a társadalombiztosítás lépjen fel azokkal a vállalatokkal szemben, amelyek jogi alapon anyagi felelősséggel tartoznak. Biztos ugyanis, hogy a társadalombiztosítási apparátus sokkal erőteljesebben és a jogszabályok ismeretében tudna fellépni az általa kifizetett különbözeti kár visszakapása, sőt a hiányosságok megszüntetése érdekében is.

A harmadik, amit szeretnék megemlíteni: olyan területeken, ahol a dolgozó fellépése azért nehéz, mert nincs feltétlenül alanyi jogosultsága, vagy azért ütközik nehézségekbe, mert retorzióktól tart, - nagyon fontos a társadalmi szervek, különösen a szakszervezetek segítsége. Arra gondolok, hogy a szakszervezeten belül, vagy azon kívül létre kellene hozni egy olyan érdekképviselői szervet, amelynek az a feladata, hogy a rehabilitáció és a balesetet szenvedett személyek igényének érvényesítése végett fellépjen. Jó lenne egy-két erélyes jogászt is bekapcsolni.

Nem mondom, hogy ezzel minden kérdés megoldódna. Hadd mondjak azonban egy példát: Ha valaki egy vállalatnál üzemi balesetet szenvedett vagy foglalkozási megbetegedés következett be, ha munkaképességét visszanyeri, alanyi joga van arra, hogy a vállalat ismét alkalmazza. Több olyan értelmezési probléma van azonban, amelyet fel lehet használni a dolgozó visszavétele ellen: valóban és milyen mértékben nyerte vissza munkaképességét, és hogy ennek megfelelően azonos értékű munkakörbe lehet-e, kell-e visszahelyezni, mit köteles a dolgozó ellátni, stb. Végül pedig a dolgozó védtelen azzal szemben, hogy három hónap múlva a vállalat ismét felmondjon.

Meg kell tanulnunk, hogy a joggal kapcsolatosan két nagy hibát követhetünk el. Az egyik, ha lebecsüljük a jog jelentőségét. Ezen a perióduson nagyrészt túl vagyunk, beleértve a jogászok

lebecsülését is. A másik hiba az, ha túlbecsüljük a jog gazdasági, társadalmi, szociológiai hatékonyságát, és azt reméljük, hogy a jogi szabályozás önmagában elég egyes kérdések megoldásához, pedig vannak olyan határok, amelyeken túl a jog hatni nem képes. Ahol a jogi eszközök már nem alkalmasak a feladatok megoldására, ott különböző szervezési, társadalompolitikai és egyéb eszközöket is igénybe kell venni. Itt most elsősorban azokra a jogi és politikai eszközökre gondolok, amelyek a szakszervezet rendelkezésére állnak. Véleményem szerint azonban ez sem elég, hanem olyan intézményes szervezetre és tevékenységre van szükség elsősorban a szakszervezeten belül, amely nemcsak a munkavédelem megszervezése, hanem a balesetek és a foglalkozási megbetegedések hátrányos következményeinek orvoslása érdekében is eredményesebben tud fellépni. Ehhez arra is szükség van, hogy az érdekelt dolgozók maguk is beleszólhassanak, befolyást gyakorolhassanak a tevékenység kifejtésére.